

ČESKÝ SVAZ OCHRÁNCŮ PŘÍRODY

Člen Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN), nositel ocenění OSN – UNEP „Globál 500“

36/02 ZÁKLADNÍ ORGANIZACE PŘI SPRÁVĚ CHKO JIZERSKÉ HORY

Výroční zpráva za rok 2013

OBSAH.....	2
ÚVODEM.....	3
» ČINNOST ORGÁNŮ 36/02 ZO ČSOP.....	3
» SEKCE 36/02 ZO ČSOP.....	3
» NOSNÉ PROJEKTY ZO ČSOP V ROCE 2013.....	4
» ČINNOST ZO BYLA FINANCOVÁNA Z NÁSLEDUJÍCÍCH ZDROJŮ.....	4
EKOVÝCHOVNÉ SOUTĚŽE.....	5
MLADÍ OCHRÁNCI JIZERSKÝCH HOR	6
» ČINNOST ODDÍLU V ROCE 2013 FINANČNĚ A MATERIALNĚ PODPOŘILI.....	8
MOP ZBOJNÍCI OSEČNÁ	9
SEKCE NETOPÝR.....	10
» ZÍSKANÁ DATA O VÝSKYTU NETOPÝRŮ A JINÁ ODBORNÁ ČINNOST V ROCE 2013	10
» OCHRANÁŘSKÁ ČINNOST.....	14
» PROPAGACE.....	15
» SPOLUPRÁCE.....	18
» PUBLIKAČNÍ A PREZENTAČNÍ ČINNOST.....	18
» ZÁMĚRY DO ROKU 2014.....	19
» ČINNOST SEKCE NETOPÝR V ROCE 2013 FINANČNĚ PODPOŘILI	19
SEKCE JEŽCI.....	20
» ČINNOST JEŽCI NETOPÝR V ROCE 2013 FINANČNĚ PODPOŘILI	20
SEKCE OCHRANY PŘÍRODY.....	22
» ORCHIDEE KARLOVSKÝCH BUČIN	22
SEKCE TETŘEVÍ CHATA.....	25
ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ.....	25
PODĚKOVÁNÍ.....	27

36/02 základní organizace Českého svazu ochránců přírody při Správě CHKO Jizerské hory v Liberci (dále jen 36/02 ZO ČSOP) je řádně registrovanou základní složkou Českého svazu ochránců přírody, největší nevládní organizace v ČR zabývající se ochranou přírody a krajiny.

K 31. 12. 2012 měla 36/02 ZO ČSOP registrovaných celkem 59 členů, z toho 27 řádných a 32 v oddílech mladých ochránců přírody (MOP).

Jako celek 36/02 ZO ČSOP působí v regionu Liberecka, Ještědského hřebene a CHKO Jizerské hory jakožto významná nevládní regionální organizace, která se podílí jednak na praktické ochraně přírody, tak i na prosazování principů trvale udržitelného rozvoje v regionu a na úsilí o vyloučení či alespoň o minimalizaci škodlivých zásahů do již tak významně narušených ekosystémů Jizerských hor a Ještědského hřebene.

Jako zázemí pro činnost ZO ČSOP slouží prostory bývalé lesní správy v Liberci-Kateřinkách, ve kterých se nacházejí klubovna, kancelář a skladové prostory. Tyto prostory má ZO ČSOP ve svém vlastnictví.

V roce 2013 byla 36/02 ZO ČSOP nadále kolektivním členem Jizersko-ještědského horského spolku, občanského sdružení, které si klade za cíl sdružovat všechny aktivity ochránců, znalců a přátel Jizerských hor. Obě organizace vzájemně spolupracují při účasti ve správních řízeních a při zajišťování managementu zvláště chráněných území.

Vlastní činnost 36/02 ZO ČSOP probíhá podle odborného zájmu jednotlivých členů v zájmových sekcích, kterých pracovalo ke dni 31. 12. 2013 celkem 6.

ČINNOST ORGÁNŮ 36/02 ZO ČSOP

Činnost ZO řídil mezi členskými schůzemi její výbor, který pracoval k 31. 12. 2012 v následujícím složení: Jan Škoda (předseda ZO), MUDr. Tomáš Klimovič (hospodář ZO, vedoucí MOP Stezka), Ing. Vladimír Moc (zapisovatel), Mgr. Milan Jánošík (vedoucí MOP Zbojníci), Daniel Horáček (vedoucí sekce Netopýr), Radomír Masák (vedoucí sekce ochrany přírody), Karel Záhorský (vedoucí sekce Tetřeví chata), Ing. Václav Köhler (vedoucí sekce „Ježci“). Kontrolní a revizní komise pracovala ve složení Milada Škodová a Zbyněk Janeček.

SEKCE 36/02 ZO ČSOP

» *SEKCE JEŽCI* (vedoucí Ing. Václav Köhler) se zabývá problematikou ochrany ježků na Liberecku, zimováním oslabených ježčích mláďat a poradenskou činností pro veřejnost v této oblasti.

» *SEKCE NETOPÝR* (vedoucí Daniel Horáček) provádí výzkum a mapování populace netopýrů na území města Libereckého kraje, Jičínka a Mnichovo Hradiště (mapování, monitoringy, odchyty, kroužkování atd.)

» *ODDÍL MLADÝCH OCHRÁNCŮ JIZERSKÝCH HOR „STEZKA“* (vedoucí MUDr. Tomáš Klimovič) jako řádně registrovaný útvar mladých ochránců přírody (MOP) při Centru pro děti a mládež ČSOP zajišťuje výchovu ochránářského dorostu a zapojení mládeže do pomoci postiženým ekosystémům CHKO Jizerské hory. Od roku 2007 je v oddíle realizován projekt Junior Ranger pod záštitou Europarc Federation, který je zaměřen na výchovu mladých strážců CHKO.

» **ODDÍL MLADÝCH OCHRÁNCŮ PŘÍRODY „ZBOJNÍČ“** ((vedoucí Mgr. Milan Jánosík) se stal součástí 36/02 ZO ČSOP v květnu 2001 se stal součástí 36/02 ZO ČSOP v květnu 2001 jako řádně registrovaný útvar mladých ochránců přírody (MOP). Oddíl s dlouholetou tradicí působí při ZŠ Osečná, vychovává děti od 7 do 18 let a zabývá se ochranou přírody a životního prostředí. Členové oddílu se podílí např. na recyklaci odpadů, na místních ochrannářských úkolech či pomáhají při řešení projektů ZO, jako je např. likvidace křídlatky. Významná je i účast oddílu v celostátních soutěžích jako jsou např. „Zlatá srnčí trofej“, „Zelená stezka – Zlatý list“ aj.

» **SEKCE TETŘEVÍ CHATA** (vedoucí Karel Záhorský) zajišťuje provoz a údržbu terénní stanice ČSOP „Tetřeví chata“ v Jizerských horách, která slouží jako místo ubytování při terénních aktivitách v rámci ochrany přírody pro různé sekce 36/02 ZO ČSOP (zejména pro sekce pracující s mládeží), Správy CHKO Jizerské hory a dalších ochrannářských organizací.

» **SEKCE OCHRANY PŘÍRODY** (vedoucí Radomír Masák, Jan Škoda) provozuje 2 naučné stezky: „Oldřichovské háje a skály“ v západní části CHKO Jizerské hory, na jejímž vybudování před více než 10 lety se členové 36/02 ZO ČSOP převážnou měrou podíleli a naučné stezky „Fojtecké tisy“, která byla vybudována členy oddílu Mladých ochránců Jizerských hor. Sekce zároveň zajišťuje management zvláště chráněných území v CHKO Jizerské hory a na území Libereckého kraje. Dále se sekce pravidelně v souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny účastní správních řízení ve věcech zásahů do chráněné přírody.

Činnost jednotlivých sekcí v roce 2012 je podrobně popsána v příslušných kapitolách.

NOSNÉ PROJEKTY ZO ČSOP V ROCE 2013:

- » výzkum populací netopýrů a zabezpečení jejich zimovišť na území Libereckého kraje a částečně na území Královéhradeckého a Středočeského kraje
- » údržba naučné stezky „Oldřichovské háje a skály“, CHKO Jizerské hory
- » kosení mokřadních biotopů v NPP „Jestřebské slatě“, okr. Česká Lípa
- » dohledové akce společně se Stráží přírody v CHKO Jizerské hory
- » provozování a údržba terénní stanice „Tetřeví chata“
- » zimování handicapovaných ježčích mláďat
- » celoroční ekologická výchova dětí a mládeže v oddílech mladých ochránců přírody
- » realizace projektu výchovy mladých strážců Junior Ranger pod záštitou Europarc Federation ve spolupráci se Správou CHKO Jizerské hory
- » pořádání zimního a letního ochrannářského tábora pro děti a mládež
- » pořádání krajského kola přírodovědně-ekologické soutěže „Zelená stezka-Zlatý list“
- » pořádání krajského kola Ekologické olympiády
- » celostátní koordinace Evropské noci pro netopýry a její pořádání v lokalitách na Ještědském hřebeni, v CHKO Lužické hory a v CHKO Český ráj.

ČINNOST ZO BYLA FINANCOVÁNA Z NÁSLEDUJÍCÍCH ZDROJŮ:

- » členské příspěvky (ročně výdělečně činní 400 Kč, nevýdělečně činní 200 Kč, důchodci nad 70 let 0, rodiny 500 Kč)
- » příjmy z vlastní činnosti ZO ČSOP vyvíjených v souladu se stanovami ČSOP
- » dary, příspěvky a granty od ústředních orgánů ČSOP (ÚVR ČSOP, SMOP ČSOP)
- » příspěvky z rozpočtů samosprávných celků (Liberecký kraj, Statutární město Liberec, Město Osečná)
- » příspěvky od Lesů ČR, s. p. prostřednictvím dohody o spolupráci mezi ČSOP a LČR
- » prostředky od společnosti NET4GAS, generálního partnera ČSOP, v rámci programu „Blíž k přírodě“
- » sponzorské dary od fyzických a právnických osob

EKOVÝCHOVNÉ SOUTĚŽE

36/02 ZOČSOP byla na jaře 2013 pověřena realizací 2 významných ekovýchovných soutěží. Jednalo se o:

» **krajské kolo Ekologické olympiády**, soutěže určené pro talentovanou mládež ze středních škol, která je zaměřena na porovnání znalostí a dovedností v oblasti ochrany přírody a péče o životní prostředí, které proběhlo ve dnech 26. – 28. 4. 2013 v areálu ZŠ Osečná. Kola se zúčastnilo celkem 11 tříčlenných družstev z 6 středních škol Libereckého kraje. Vítězné družstvo Gymnázia Česká Lípa pak reprezentovalo Liberecký kraj v národním kole soutěže.

» **krajské kolo „Zelená stezka – Zlatý list“**, přírodovědně – ekologické soutěže dětských kolektivů, konané ve dnech 11. 5. 2012 v Eko-centru „Střevlík“ v Oldřichově v Hájích. Soutěže se zúčastnilo celkem 35 dětí ze 5 různých přírodovědně zaměřených dětských kolektivů z celého Libereckého kraje.

Vítězná družstva v kategorii mladších (1. - 5. třída ZŠ) a starších (6. - 9. třída ZŠ a nižší stupeň víceletých gymnázií) reprezentovala Liberecký kraj v národním kole soutěže.

Chtěli bychom touto cestou poděkovat všem členům organizačních týmů, kteří se podíleli na přípravě těchto soutěží. Jedná se zejména o pracovníky Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (Správa CHKO Jizerské hory a krajské středisko Liberec, Správa CHKO Lužické hory), organizačních jednotek s. p. Lesy České republiky v Libereckém kraji (KŘ Liberec, LS Ještěd, LS Frýdlant, LS Jablonec n. N.). Poděkování patří též Libereckému kraji – resortu zemědělství a životního prostředí a Sdružení MOP ČSOP za finanční podporu, bez níž by nebylo možno tyto významné ekovýchovné akce realizovat.

Kolektiv pracuje při 36/02 ZO ČSOP roku 1996, nejdříve působil pod názvem MOP „Stezka“, od roku 2003 pak pod historickým názvem „Mladí ochránci Jizerských hor“.

Od roku 2007 je v rámci činnosti oddílu realizován mezinárodní program výchovy mladých strážců „Junior Ranger“ pod záštitou Europarc Federation v úzké spolupráci se Správou CHKO Jizerské hory. Při naplňování programu vycházíme ze zkušeností našich kolegů z Krkonošského národního parku a NP Šumava, ale také z vlastních tradic.

Na schůzkách, konaných 1x za 3 týdny během celého roku, se mladí strážci formou přednášek, prezentací, besed a soutěží seznamují s problematikou geologie, botaniky, lesnictví, zoologie v CHKO Jizerské hory ale také s nezbytnými základy legislativy v oblasti ochrany přírody. Na jaře 2013 pak pokračoval ucelený vzdělávací cyklus zajišťovaný pracovníky Správy CHKO Jizerské hory. Celkem se během roku 2013 uskutečnilo výukových 10 schůzek.

Na schůzky navazovaly vždy víkendové akce, které byly tématicky zaměřené na jednotlivé oblasti praktické ochrany přírody a na činnost strážce v terénu. Členové oddílu se podíleli

na managementu zvláště chráněných území (např. při kosení mokřadních biotopů v NPP Jesťrebské slatě na Českolipsku), na údržbě naučné stezky Oldřichovské háje a skály. Dále se pak v březnu uskutečnil noční monitoring výskytu sýce rousného v ptačí oblasti Jizerské hory. Kromě toho se mladí strážci pomáhali při výkonu strážní služby na území CHKO, zejména při akcích zaměřených proti sběračům borůvek ve zvláště chráněných územích (PR Černá hora, PR Jizera) či na kontrolu vjezdu vozidel do CHKO. Kromě činnosti v terénu byly během víkendových akcí po vzoru našich krkonošských kolegů úspěšně vyzkoušeny „Junior Ranger follow up aktivity“ zaměřené na procvičování praktických znalostí a dovedností budoucích strážců – Strážce a konfliktní komunikace, Strážce a informace, Strážce a prezentace, Strážce a strážní služba, Strážce a pobyt v přírodě, Strážce a CHKO.

V dubnu 2013 pak členové oddílu svojí prací v organizačním štábu zajišťovali hladký průběh krajského kola Ekologické olympiády v Osečné a někteří pak následně též pomáhali počátkem května v Oldřichově v Hájích při realizaci krajského kola soutěže Zelená stezka – Zlatý list.

Kromě víkendových akcí proběhly i dvě dlouhodobější akce – osmidenní zimní tábor o jarních prázdninách a sedmnáctidenní letní ochranný tábor koncem srpna. Oba tábory se uskutečnily na základně Tetřeví chata v Jizerských horách. Zimní tábor, byl zaměřen na pohyb v terénu na lyžích, monitoring návštěvnosti zimních Jizerských hor a předávání informací návštěvníkům CHKO, kromě toho proběhla i úspěšná celotáborová hra. Během letního tábora byly rozvíjeny již výše zmíněné „JR follow up“ aktivity, dále pak probíhaly exkurze do chráněných lokalit CHKO Jizerské hory. Mladí strážci též pomáhali svými dospělým kolegům při výkonu strážní služby v CHKO.

Jedna členka oddílu se zúčastnila mezinárodního setkání mladých strážců přírody v rámci konference Europarc Federation v maďarském Debrecíně.

V roce 2013 byla také provedena údržba a náter přístupové cesty ke studánce nedaleko chaty, jež je zaregistrována pod názvem „Tetřeví studánka“ v Národním registru pramenů a studánek (www.estudanky.cz).

Závěrem je možné konstatovat, že v roce 2013 se nám úspěšně podařilo pokračovat v rozběhnutém projektu Junior Ranger a prohloubit jej. Celkem se v roce 2013 uskutečnilo 10 dvouhodinových výukových schůzek, 6 víkendových akcí, osmidenní zimní tábor a sedmnáctidenní letní tábor.

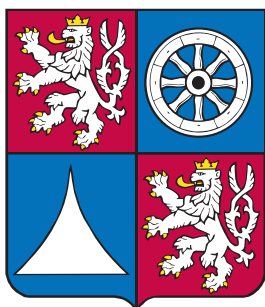
ČINNOST ODDÍLU V ROCE 2013 FINANČNĚ A MATERIÁLNĚ PODPOŘILI

- » Sdružení MOP ČSOP – plošný příspěvek
- » AOPK ČR
- » Europarc federation v rámci programu Junior Ranger
- » NET4GAS – realizace projektu „Ořešník“ v rámci programu „Blíž k přírodě“
- » Liberecký kraj

Děkujeme všem výše uvedeným institucím, bez jejichž podpory by nebylo možné činnost oddílu realizovat.

NET4GAS

Liberecký kraj

Europarc federation
Junior Ranger

AOPK ČR

Oddíl mladých ochránců přírody Zbojníci pracuje v Osečné od září 1992, v tomto roce probíhala jeho činnost již třináctým rokem v rámci ČSOP. Jeho členskou základnu (převážně z Osečné, okolních obcí, Raspenavy atd.) tvořilo v roce 2013 celkem 17 členů od 6 do 15 let registrovaných v ČSOP, o které se starali 2 dospělí vedoucí. Zbojníci se scházeli na schůzkách vždy ve středu, v prvním pololetí roku i v pátek od 13.15 do 14.45 hod. Na nich se děti většinou soutěžní formou seznamovaly s různými skupinami živočichů a rostlin, neživou přírodou, chráněnými územími, ochrannými metodami atd. Část schůzek byla věnována tábornickému výcviku, různým typům her v místnosti, v přírodě a samozřejmě také tematickým vycházkám s pozorováním přírody ve všech ročních obdobích.

Zbojníci se rovněž aktivně zapojili do 39. ročníku školní soutěže Osečenský Brontosaurus, kde se někteří členové oddílu umístili na předních místech ve sběru léčivých rostlin, starého papíru, kaštanů a žaludů. V roce 2013 se uskutečnilo celkem 12 víkendových akcí. Některé z nich byly poznávací (Bílý Potok pod Smrkem v Jizerských horách atd.), občas ve spolupráci s oddílem Zálesák z Raspenavy a oddílem Radovánka z Liberce.

Také v tomto roce se Zbojníci zúčastnili krajského kola soutěže Zelená stezka-Zlatý list v Oldřichově v Hájích, jejich vedoucí byl koordinátorem soutěže pro Liberecký kraj, a obsadili 3.místo v mladší kategorii. Jako již tradičně jsme se slušně umístili v okresním kole myslivecké soutěže Zlatá srnčí trofej ve Svijanském Újezdu.

Na jaře jsme pomáhali společnosti Česká krajina s přenášením migrujících žab přes silnici poblíž Chrastenského rybníka. Na podzim jsme pomáhali oddílu Juniorranger při sekání rákosí na dně bývalého Baronského rybníka (ochrana orchidejí atd.) a při údržbě naučné stezky v přírodní památce Pod Dračí skálou u obce Fojtka. Některé akce byly finančně podporovány z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (prostřednictvím SMOP ČSOP).

Závěrem bychom chtěli poděkovat těm, kteří podpořili činnost oddílu, především ZŠ a MŠ Osečná za zapůjčené prostory pro schůzkovou i víkendovou činnost, dále Městskému úřadu v Osečné a jeho starostovi panu Jiřímu Hauzevovi za finanční pomoc, SMOP ČSOP za metodickou pomoc, skupině Juniorranger a jejich vedoucímu Tomáši Klimovičovi za spolupráci na brigádách i za odbornou pomoc, České krajině CZ,o.s. za spolupráci při ochraně migrujících žab.

Hlavními cíli sekce Netopýr je získání nových informací o výskytu netopýrů na Liberecku, nalezení významných stanovišť pro netopýry (zimoviště, letní kolonie, vyhledávání lovišť, ...) a zajištění jejich

ochrany vhodným způsobem na základě aplikace získaných poznatků. Toto se nám dlouhodobě daří a každoročně nalezneme několik opravdu zajímavých lokalit.

Samozřejmě i nadále probíhají monitoringy letních i zimních kolonií, sledování stavu již provedených ochranných opatření a vyhodnocování vlivu na předmět ochrany – netopýry. Zvláštní důraz byl kladen na sledování chiropterofauny, zejména vyhledávání nových významných stanovišť. Hlavní projekt byl zaměřený na kontrolu velkých půd, zejména kostelů, které často bývají vyhledávaným úkrytem pro netopýry, hlavně v letním období. Tento přinesl i v druhém roce realizace nad očekávání dobré výsledky. Dalším významným cílem bylo vyhledávání nových swarmingových lokalit, a to zejména v podzimním aspektu za užití odchytů do nárazových sítí. V rámci naší činnosti také probral pravidelný úklid guána, budování nových podlážek a opravy poškozených mříží na zimovištích.

Dalším důležitým cílem byla propagace významu ochrany netopýrů a vytváření kladného vztahu k nim v řadách laické veřejnosti, jakožto i bezplatná poradenská služba, jak řešit nečekané střety s netopýry, zejména jejich průniky do domů a bytů. Jedním z cílů byla i krátkodobá péče o handicapované netopýry a jejich navrácení zpět do přírody, kde spolupracujeme s Centrem Archa pro zvířata v nouzi při ZOO Liberec.

ZÍSKANÁ DATA O VÝSKYTU NETOPÝRŮ A JINÁ ODBORNÁ ČINNOST V ROCE 2013:

Letní nálezy a kolonie

Mapování letních kolonií netopýrů je dost složitá problematika, spousta druhů využívá svůj úkryt jen krátkodobě a většina těch stabilních (30 kontrol), což jsou kolonie zejména druhů *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis myotis* a *Myotis emarginatus*, toto bylo monitorováno v minulých letech v rámci zakázky pro Českou společnost pro ochranu netopýrů (dále ČESON), ale vzhledem k problémům se zakázkou na inventarizaci netopýrů nám vyšel vstříc Krajský úřad Liberec a poskytl částku na krytí cestovních nákladů potřebných pro realizaci tohoto monitoringu. Ostatní, výhradně nové kolonie byly řešeny v rámci projektu „Vyhledávání neznámých letních stávaní netopýrů na půdách kostelů“ (74 zkontrolovaných objektů).

Vyhledávání neznámých letních stávaníšť netopýrů na půdách kostelů

První část projektu je plánována na tři roky, pro první rok 2012 bylo z 210 vytipovaných kostelů v plánu zkontrolovat 53 objektů, ale bylo jich zkontrolováno celkem 63, obdobně tomu bylo i v roce 2013, kdy z původně plánovaných asi 60 jsme nakonec zkontrolovali 74 objektů. I když byly prvotně vytipovávány jen kostely ve správě římskokatolické církve, kontroly proběhly také v kostelích evangelických, církve Československé husitské a dalších objektech (zámky, obytné domy). Zkusili jsme také zkontrolovat kostely v diecézi královéhradecké, kde kvůli postoji Jeho Excelence biskupa Vokála, je nám bráněno tyto kontroly provádět. Nicméně se nám podařilo přes doporučení pracovnice Muzea her v Jičíně na doporučení správce nemovitostí jičínského vikariátu dostat do 3 jičínských kostelů, poté pokračování v dalších objektech zatrhl jičínský vikář a dále s námi nikdo nekomunikoval. Podařilo se z plánovaných zkontrolovat kostely farností Železný Brod, Bozkov, Semily, Světlá pod Ještědem, Sobotka, Mnichovo Hradiště a Turnov. Také byla téměř dokončena kontrola kostelů ve farnosti Smržovka, kde zůstaly neproověřeny dva objekty. Z farnosti Jičín, jak jsem již výše uvedl, jsme prověřili tři kostely a několik dalších jich ještě prověříme v příštím roce, protože jejich správu si převzaly obce. Také byly prověřeny zbylé kostely farnosti Železnice, které byly pod správou obcí. K farnosti Sobotka také patří farnost Libáň, kde jsme prověřili většinu kostelů až na tři objekty. Dále pro kontrolu byla plánovaná farnost Jablonec n.N. - Lučany n.N., kde byly zkontrolovány pouze dva kostely, ostatní zůstávají na další rok 2014. Důvodem pro nedokončení kontroly v této farnosti je, že farář byl pracovně zaneprázdněn, když osobně pracoval na stavebních úpravách církevní školy v Jablonci n.N. Také nedošlo k prověření zbylých kostelů farnosti Jablonné v.P., kde jsou tyto kostely předány do správy obcí, a ještě stále vyhledáváme kontakty na jejich správce. Jako náhrada za toto byly prověřeny farnosti Vysoké n.J., Polubný a Bakov. Další prověřené objekty jsou zámek v Kosmonosech, klášter v Kosmonosech a zámek s domkem zahradníka ve Vlčím Poli.

I v letošním roce považuji výsledky projektu za velmi dobré. Ze 74 prověřovaných objektů bylo 25 kontrol naprosto negativních, v ostatních případech byl na lokalitách zjištěn alespoň trus. Celkem bylo v roce 2013 zjištěno na půdách kostelů 5 druhů netopýrů: *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis myotis*, *Myotis emarginatus*, *Plecotus aritus* a *Eptesicus serotinus*. U druhu *Myotis myotis* byla nalezena jedna nová mateřská kolonie v kostele v Libáni (5657) čítající 200 samic, další stopy (hromada trusu) po zaniklé kolonii tohoto druhu jsme zjistili v gotické kapli v areálu zámku Staré Hrady, která zanikla z neznámých příčin. Podobnou hromadu trusu po druhu *Myotis myotis* jsme zjistili v Semilech v kostele sv. Jana Křtitele (5558), kde její zánik může souviset s rekonstrukcí krovu a střechy provedené v roce 2005.

Je škoda, že se nám tuto lokalitu nepodařilo podchytit dříve, tato kolonie zde mohla ještě sídlit. Je velmi pravděpodobné, že se samice z této lokality spojily s kolonií v Loukově u Semil (5358), která je opravdu velká, čítající kolem 500 samic. U kolonie v Libáni doporučuji provést úklid a vybudování podlažky. U druhu *Rhinolophus hipposideros* byla nalezena jedna kolonie na lokalitě Vlčí Pole (5556), kde bylo zjištěno 7 samic a každá měla mládě. Tato kolonie obývá jak zdejší gotickou kapli, tak i půdu sousedního zámku. Na tomto zámku byla zjištěna v jedné půdní kóji značná hromada guána, která svědčí o tom, že tato kolonie byla v minulosti výrazně početnější. *Myotis emarginatus* byl zjištěn pouze na kapli zámku v Jičíněvsi (5657), a to 70 samic. Tato kolonie je sledována delší dobu, ale půda klapce, byla navštívena teprve koncem roku 2012. Je to největší kolonie tohoto druhu v naší zájmové oblasti. Z druhu *Eptesicus serotinus* jsme zjistili pouze na dvou lokalitách po jednom jedinci, a to v kostele v Zlaté Olešnici (5258) a v Loučkách (5357). Kostel sv. Antonína Paduánského v Loučkách je bezesporu zajímavá lokalita, neboť při jedné kontrole kromě uvedeného druhu *Eptesicus serotinus* byl zastížen jeden *Rhinolophus hipposideros*, jeden *Myotis myotis* a tři *Plecotus auritus*, což je zatím zjištěná největší druhová pestrost na jedné půdě. Nejčastěji zjišťovaným druhem byl *Plecotus auritus*, který byl zaznamenán celkem na 21 lokalitách, kde se u 10 z nich jednalo bezesporu o mateřské kolonie. Konkrétně to jsou Horní Maxov (5257) - 12 samic, Osečná (5355) - 16 samic, Tanvald (5257) - 10 samic s mláděty, Osek (5556) - minimálně 4 samice, Libošovice (5556) - 8 samic, Tatobity (5457) - 8 samic s mláděty, Železný Brod - Na poušti (5357) - 19 samic s mláděty, rodinný domek v Liberci v Habětické ulici (5256) - 7 samic s mláděty, kostel v Bozkově (5358) - 9 samic s mláděty, v Zlaté Olešnici (5258) - také 9 samic s mláděty a největší kolonie byla nalezena v Pasekách n. J. (5258) - 27 samic s mláděty.

Důležitým cílem bylo i navázat spolupráci s církví jako s partnerem v rámci neziskového sektoru a následně společné řešení ochrany

kolonií netopýrů, včetně úklidu guána a budování podlažek, kde to bude třeba. Vzhledem k uzavření zákona o církevních restitucích bylo dohodnuto s diecézí litoměřickou, že máme povolení provádět výzkumy na všech jejich objektech, ale po vzájemné dohodě se správci jednotlivých farností. Také Jeho Excellence biskup Baxant nás pořádal o to, abychom informovali jejich stavební oddělení, a tomu nařídil naše zjištění a závěry respektovat a spolupracovat s námi při přípravě rekonstrukcí objektů osídlených netopýry. Což považuji za naprosto úžasný krok, který je přesně pravým opakem toho, co vůči nám učinila diecéze kralovohradecká. Dalším důležitým výstupem je umístování informačních cedulí přímo na půdy lokalit mateřských kolonií, kde je informace, proč tam jsou netopýři, proč se chrání a co lze provést jen s příslušnou výjimkou, kdo tuto výjimku vydává a kontakt na mne pro případné konzultace. Pokud byl zjištěn i vletový otvor, také tento je označován. Posledním výstupem je naplánování a příprava projektu pro vybudování podlažky na půdě kostela v Libáni.

Zimní kolonie

V zimních měsících (tzn. v lednu až březnu a listopadu až prosinci 2013) proběhly jednotlivé návštěvy na tradičně sledovaných zimovištích. Těchto kontrol bylo celkem 42, které byly provedeny zcela v rámci monitoringu koordinovaném ČESONem, kde bylo determinováno celkem 14 druhů netopýrů. Nejpočetněji zaznamenaným z 1.747 netopýrů byl druh *Rhinolophus hipposideros* (1.317), *Myotis myotis* (188), *Myotis mystacinus/brandtii* (81) a *Myotis nattereri* (87). Dále jsme se pečlivěji zaměřili na kontrolu strakatých vrápenců na lokalitě Křížany. Těchto strakatých vrápenců bylo zjištěno jen o jednoho jedince méně než v předchozích letech. Nicméně ale u druhu *Rhinolophus hipposideros* došlo na této lokalitě k poklesu početnosti asi na polovinu. Příčinou toho bylo obsazení vletové části na zimoviště jezevcem, který svým pelechem zcela zahradil vletový koridor, a netopýři se mohou dostávat na zimoviště jen malými otvory. Též jsme se věnovali sledování napadení netopýrů houbou *Geomyces destructans*, která je prvotní příčinou možného vzniku onemocnění WNS, známého jako bílé nosy.

Detektorování

Tato metoda bývá naší významnou a častou činností při monitorování netopýrů. Ovšem v roce 2013 jsme ji téměř nevyužívali, pouze při vytváření posudku pro zateplování a jiné stavební zásahy, případně k posudkům pro kácení dřevin, které realizujeme jako hospodářskou činnost, a to jak pro jednotlivé vlastníky, ale i pro Krajský úřad Liberec. Vzhledem k problémům se zakázkou na monitoring netopýrů jsme ani neuzavírali tradiční smlouvu s ČESONEM, a tudíž ani neproběhl detektorovací monitoring netopýrů v Českém ráji.

Netting

neboli odchyt netopýrů do japonských nárazových sítí a nárazové klece, pro svůj charakter (radikálně ovlivňuje život netopýrů) využíváme jen v období přeletů (tj. srpen až listopad), a to zejména u vchodů do podzemních prostor, které mají v daném období sociální význam a které často i v zimním období slouží jako zimoviště. Dále provádíme netting v jarním ob-

dobí na výletu ze zimovišť a pro případné přesné určení druhu jednorázově u výletu letních kolonií. Chycení netopýři v období swarmingu jsou kroužkováni s výjimkou druhu *Rhinolophus hipposideros*. V roce 2013 proběhlo 12 odchytů, z čehož bylo 5 realizováno v rámci projektu „Vyhledávání swarmingových lokalit netopýrů“ podpořeného v programu „Ochrana biodiverzity“, a to na lokalitách Prachovské skály - Kládívo, Vápenný vrch u Raspenavy, Trosky, Hrad Bezděz a Průrva Ploučnice, také dva odchyty proběhly souběžně s Mezinárodní netopýří nocí, a to u Hanychovské jeskyně, Ledové jeskyni Naděje a hradě Valdštejn. Dále po dvou odchycích, a to jednou na jaře a jednou na podzim proběhly monitorovací odchty na lokalitách Bezděz a Velká Basa, tyto jsme prováděli v rámci monitoringu EVL pro ČESON. Celkem jsme chytili 348 netopýrů 13 druhů. Nejpočetněji byli chyceni netopýři druhu *Myotis nattereri* (94) *Plecotus auritus* (77), *Myotis myotis* (45) a *Myotis daubentonii* (43).

V rámci projektu „Vyhledávání swarmingových lokalit netopýrů“ proběhlo celkem pět plánovaných odchytů netopýrů, při nichž se chytilo 92 netopýrů 11 druhů. Nejúspěšnější byl odchyt v Prachovských skalách u jeskyne Kladiwo a na několika menších jeskyních v okolí. Na tomto bylo odchyceno 67 netopýrů 9 druhů. Za velmi přínosné považuji zjištění početné přítomnosti druhu *Myotis bechsteinii*, kde byly zaznamenány samice, ale i juvenilní jedinci. Což svědčí o stále populaci tohoto druhu ve zkoumané lokalitě. Za velmi dobré zjištění považuji i druhy *Myotis emarginatus*, *Barbastella barbastellus* a *Pipistrellus pipistrellus*. Tito byli chyceni po třech jedincích, tudíž jejich přítomnost na lokalitě nebude náhodná. Zajímavé výsledky přinesl i odchyt v Průrvě Ploučnice, kde se síť natahovaly v uměle vytesaném kanálu nad hladinu protékající říčky. Při tomto odchytu bylo zapotřebí se pohybovat navlečen do brodícího pásu v proudící vodě, která místy dosahovala až po pás. Neméně důležité bylo i kvůli spěchu odchytu zajistit, aby náhodou nějaký vodák nezatoužil po adrenalinově noční jízdě průrvou, což je tu velmi oblíbená recese. Proto byl nízko nad hladinou natažený provaz se značkou zákaz sportovní plavby. Odchyt proběhl bez problémů. Chytilo se zde 14 netopýrů druhů, z nich na lokalitě byl prokázán z detektorování pouze jediný, a to *Myotis daubentonii*. Ostatní jsou pro lokalitu nové. Při natahování sítě se podařilo chytit i ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*). V průrvě jsem také pozoroval při odchytu akrobatické kousky dvou plchů velkých (*Glis glis*), kteří zde olizovali solné inkrustace. Odchyt na Vápenném vrchu u Raspenavy nebyl nijak překvapivý a nepřinesl ani takové výsledky jako předchozí odchyt před 10 lety. Odchyt na hradě Bezděz zdaleka nedosáhl počtu, na který jsem na podobných lokalitách zvyklý, jen 7 netopýrů dvou druhů. A ačkoliv je Ledová jeskyne, která je nejvýznamnějším swarmingovým místem na Liberecku, vzdálena zhruba 300 metrů od hradeb, je jasné, že obě lokality spolu nesouvisí. Odchyt na hradě Trosky byl dokonce nulový, ačkoliv kolem sítě kroužilo dosti netopýrů.

POCHRANÁŘSKÁ ČINNOST:

Ochrannářská opatření, management zoologicky cenných lokalit

DData z monitoringu nám přinášejí poznatky o nových lokalitách a na jejich základě se nám daří aplikovat účinnou a kvalitní ochranu. Jako nejlepší způsob ochrany letních kolonií netopýrů na budovách, zejména u druhu *Myotis myotis*, se osvědčilo budování podlažek a následný každoroční úklid guána. V roce 2013 jsme budovali nové podlažky na půdě kostela sv. Martina v Libuni a v kapli u zámku v Jičíněvsi (celkové náklady z programu Ochrana biodiverzity na podlažky na půdě kaple a ve věži kostela včetně úklidu guána činily 21.000,- Kč). Podlažky byly vybudovány v dostatečné kvalitě, aby plnily svůj účel, i když jsme museli z důvodu značného krácení projektu, který obsahuje vybudování dvou podlažek (průměrné náklady na jednu podlažku jsou asi 20.000,- Kč, my jsme plánovali dvě za 30.000,- Kč, ale byla nám přidělena částka, kterou obvykle potřebujeme na jednu podlažku), tak výrazně šetřit, a tedy použitý materiál je slabší. Tím je snížena životnost podlažek, které budujeme obvykle tak na 40-50 let a předpokládám, že si vyžádají rekonstrukci po 10-20 letech. Další novou podlažku jsme také budovali pro KRNAP na půdě kostela sv. Václava v Rudníku a to v nákladu 18.190,- Kč. Dále jsme provedli první úklid a vybudování provizorní podlažky na půdách hradu Kost v hodnotě 8.049,- Kč, kde tuto akci hradil majitel hradu, jenž na tuto získal podporu z programu PPK od zprávy CHKO Český ráj.

Jako každoročně jsme provedli úklid guána na lokalitách Chřibská (hrazeno z PPK CHKO Lužické hory – 1.795,- Kč), Kvítkov, Jítrava, Český Dub, Letařovice, Loukov u Semil, Turnov, Frýdlant (hrazeno z prostředků RŽP KÚ Libereckého kraje - 12.730,- Kč). V Jičíněvsi proběhl úklid při budování podlážek, ale na lokalitách Vysoké Veselí a Železnice jsme úklid pro nedostatek finančních prostředků neprovedli. Bohužel Kralovohradecký kraj není ochoten zatím uvolnit prostředky ani na EVL, kde by ze zákona takovéto akce měl hradit, natož na obecnou druhovou ochranu, která mu zákonem není nařízena.

Uzávěry zimovišť je nejen důležité budovat a případně opravovat, pokud je někdo zničí, ale také je potřeba provádět pravidelnou údržbu, konkrétně obnovu ochranného nátěru kovových částí. V roce 2013 jsme z programu PPK od správy CHKO Český ráj provedli opravu a zesílení vstupní mříže do jeskyně Sklepy pod Troskami, která je nejen významným zimovištěm netopýrů a vrápenců, ale pro vrápence je významným letním úkrytem a velmi pravděpodobně zde tento druh rodí i svá mláďata. Zesílení proběhlo navařením 3 mm silného nerezového plechu. Tento by měl být dostatečnou překážkou proti proříznutí ruční pilkou. Tímto způsobem je stávající mříž často poškozována. Celkové náklady na tuto operaci byly 49.218,- Kč, kdy toto způsobuje použití nerezového plechu, který je velmi drahý a jen tento materiál z této částky činí 32.428,- Kč.

Společně se ZO ČSS 4-01 Liberec jsme se podíleli i na opravě a nátěru mříží v Českém ráji, a to konkrétně na lokalitách Kozákov a Krto-la. Obě mříže byly opraveny pomocí zavaření prořezaných částí a následně natřeny barvou Protektor, která se již v minulosti mnohokrát osvědčila při ochraně mříží ve vstupech na zimoviště netopýrů, protože dokáže v takto náročných podmínkách, ve vysoké vlhkosti a při časté změně teplot kovové části chránit značně dlouho.

Poslední činností prováděnou v rámci naší činnosti je poradenská činnost pro veřejnost a případná péče o handicapované netopýry.

V případě poradenské činnosti poskytujeme rady a konzultace e-mailem, telefonicky, případně i osobně na místě při řešení střetu zájmu ochrany netopýrů a jiných zájmů. V roce 2013 jsme takto řešili více než 74 dotazů. V neposlední řadě probíhala péče o handicapované netopýry ve spolupráci se záchranou stanicí Archa při ZOO Liberec. Díky péči Evy Józové se více než 95% jedinců daří vrátit zpět do přírody a úhyny jsou spíše výjimečné. Velký dík patří Evě Józové i za ochotu se tomuto věnovat a hradit krmivo pro netopýry z vlastní kapsy.

PROPAGAČNÍ AKCE

A ENVÍROMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Mezinárodní noc pro netopýry (MNN)

V rámci této činnosti probíhala komunikace s pořadateli, zejména prostřednictvím e-mailu, ale také přes mobilní telefon. Jako prvotní informace byly získávány údaje o plánovaných IBN. Z těchto hlášení pak byla připravena tisková zpráva pro novináře o chystaných akcích. Termíny akcí také byly uveřejněny na Facebooku. Zároveň jsem tyto nahlášené zaslal na Správu CHKO Moravský kras, což ukládá výjimka pro předvádění živých netopýrů na veřejnosti. Ti, kteří neposlali hlášení o plánované IBN, anebo nějakou pořádali mimo původní plán, touto výjimkou nebyli kryti a byli o této skutečnosti také informováni. Jako poslední činnosti provádíme sběr dat o návštěvnosti jednotlivých IBN a další údaje (např. přesah akce do médií, ...), tento zatím nebyl úplně dokončen, ale tradičně chybí už jen několik málo údajů od organizátorů, od nichž se tradičně tato data dostávají obtížně, nicméně jsem přesvědčen, že do konce roku budu mít data kompletní a shrnující tabulku doplním v aktuální podobě. Nahlášeno bylo celkem 40 akcí. Některé z nich se bohužel nakonec nekonal (např. pro nepřízeň počasí, ...), ale i tak jich proběhlo minimálně 43. I když některé tradičně navštěvované netopýří noci měly slabší účast (např. Křivoklát běžně 500, teď jen 350), přibýlo i několik nových s početnou účastí (např. Brno – botanická zahrada). Celková účast je ale značně rekordní a poprvé v historii přišlo na netopýří noci z řad laické veřejnosti více než 5.000 účastníků, z toho asi 1.900 dětí.

POŘADÁNÍ 4 IBN V LIBERECKÉM KRAJI: součástí projektu bylo také uspořádání 4 IBN na Liberecku. Konkrétní zhodnocení jejich průběhu je uvedeno níže. Hlavními náklady bylo doplnění a zejména nahrazení opotřebovaného vybavení potřebného pro konání IBN nejen v letošním roce, ale v letech následujících. Jednalo se zejména o novou záložní elektrocentrálu, skládací židle, zahradní altán 3x3 m a další. Všechny pořádané akce mají podobný scénář, to je, že každý návštěvník může přijít a odejít kdykoliv v průběhu akce. To umožní lidem v klidu přijít na akci a přitom nedochází k velkému náporu návštěvníků naráz, ale rozprostře se to do celé akce rovnoměrněji. Na návštěvníky čeká přednáška o netopýrech, opakující se stále dokola, dokud se najde někdo, kdo ji neviděl ještě celou, nabídka propagačních materiálů a ukázky hendikepovaných netopýrů s odchytom a předváděním práce chiroptero-logů v terénu na právě chycených netopýrech. Malé druhy s oblibou dovolujeme dětem opět vypustit na svobodu.

IBN NA HRADE TROSKY: První naší netopýří nocí v letošním roce byla ta na hradě Trosky. Konala se 16.8.2013 od 21:00 hodin. Na hrad v nočních hodinách dorazilo celkem 81 lidí. Pro ty byla připravena přednáška o netopýrech na horním nádvoří a pak jsme společně s nimi pozorovali lovení netopýrů kolem lamp osvět-lujících v noci hrad. Pro dokreslení jsme za-pojili batdetektor do reproduktoru a ukazovali, jak se dají určit netopýří pomocí echolokačních signálů a jak zní jejich normálně neslyšitelné hlasy. Bohužel z netopýrů mohli návštěvníci vidět jen tři dovezené hendikepované jedince. Do nastražených sítí se chytilo pouze 7 reh-ků zahradních. V průběhu noci bohužel došlo i k nepříjemné situaci, kdy jeden neukázněný návštěvník nerespektoval uzavření části hra-du, kde byly nastraženy sítě, a vydal se, tyto skasáváje, na malou vyhlídku. Svým jednáním strhl i skupinku dalších. Z tohoto jsme se po-učili a na dalších akcích jsme uzavření místa odchytu prováděli daleko důsledněji.

IBN PANSKÝ LOM U LIBERCE: Tato akce proběhla již tradičně poslední srpnový pátek, tedy 30.8.2013 od 20:30 hod. Na místo byla většina materiálu přivezena již předem a uložena do jeskyně. V Panském lomu se sešlo 8 pořadatelů, kteří započali s přípravou akce. Úprava altánu v lomu, zbudování přístřešku na promítání a příprava infostánku na kraji prostoru, kde akce probíhá. Na rozdíl od předchozího ročníku je krásná srpnová teplá noc, a tak očekáváme dobrou účast a jistě i hodně chycených netopýrů. První návštěvníci přicházejí už těsně před 20. hodinou. Jelikož přišlo zatím jen pár lidí, věnujeme se jim při předvádění krmení netopýrů. První přednášku začal přednášet Miroslav Józsa, až když dorazilo více lidí a aspoň trochu se setmělo, aby na promítacím plátně bylo něco vidět. I odchyt byl opravdu dobrý, celkem jsme chytili 33 netopýrů 7 druhů. Nejpočetněji to byly druhy *Myotis myotis*, *Myotis daubentonii* a *Myotis nattereri*. Dokonce se i na této lokalitě vzácně chytili dva jedinci druhu *Myotis emarginatus*. Předvádíme návštěvníkům, jak takto chycené netopýry měříme, vážíme, co o nich zjišťujeme a pak je zase vypouštíme. Dovolujeme dětským návštěvníkům, aby nám pomohli s vypouštěním těch menších druhů. Celkem na tuto netopýří noc dorazilo 217 návštěvníků.

IBN LEDOVÁ JESKYŇ NADĚJE V LUŽICKÝCH HORÁCH: Jedná se o druhou naši tradiční IBN pořádanou ve spolupráci se Správou CHKO Lužické hory. Tato se konala tradičně první pátek v září, to je konkrétně 6.9.2013. Přípravy na pořádání jsou zde obdobně náročné jako u předchozí akce v Panském lomu, jen místo konání je poněkud roztahanější, což je dáno s ohledem na prostorové možnosti lokality. Od místa konání přednášky k ukázkám výzkumů a živých netopýrů musí návštěvník urazit zhruba 700 metrů. Další negativum této lokality je její izolovanost a těžká dostupnost z okolních obcí, kdy ty větší, mající aspoň pár tisíc obyvatel, jsou vzdáleny více jak 10 km a na akci lze dorazit jen autem. I přes toto všechno bývá na této lokalitě dostatek návštěvníků, rekordní účastí v minulých letech bylo 180 lidí. Jelikož v minulých ročnících se nám nějak nedařilo chytat netopýry, rozhodli jsme se uzavřít

prostor před jeskyní a nikoho tam nepustit, aby návštěvníci stojící u sítí nebránili netopýrům nechat se chytit. Což se podařilo. Díky tomuto a také i díky teplému počasí se podařilo chytit do 23:00 hod. 23 netopýrů 6 druhů. Zde byl nejpočetnější *Myotis mystacinus* a velice pěkné bylo i odchycení samice druhu *Eptesicus nilssonii*. Celkem se akce zúčastnilo 80 lidí.

IBN HRAD VALDŠTEJN: Na hradbách romantického hradu Valdštejn jsme naše letošní netopýří noci ukončili, a to dne 13.9.2013. Bohužel na rozdíl od těch tří předchozích bylo počasí poměrně chladné a s předpovědí na déšť. Nicméně pršet začalo až kolem 22. hodiny, a tak jsme se mohli návštěvníkům věnovat a předvést jim i 14 netopýrů 6 druhů. Ti všichni se chytili dříve, než začalo pršet. Nejpočetnějším druhem zde byl *Myotis nattereri* a *Rhinolophus hipposideros*. I když počasí nebylo nic moc a cesta k hradu byla kvůli propadu mostku uzavřena, dorazilo 82 návštěvníků, z toho asi 40 z Mladé Boleslavi autobusem, od kterého museli tmou dojít lesem až na hrad. Naštěstí si mohli odpočinout v klidu a v suchu zámeckého sálu, kde byla tradiční přednáška, ukázky jsme pak měli umístěné na hradbách starého hradu. Přiznám se, že tato netopýří noc se mi nejvíce líbila svou krásnou atmosférou, za kterou mohou zejména nadšení hosté.

Speleologický den

Se ZO ČSS Liberec spolupracujeme na konání Speleologického dne. Ten započal krátce před 13. hodinou 13. července 2013. Každý z návštěvníků zde mohl obdivovat jednodlouhou techniku, kterou předváděli zkušení lezci na lanovém přemostění Panského lomu, zasoutěžit si v populární bednované (soutěž, při níž jištěný soutěžící staví komín z beden od piva a zároveň po nich stoupá nahoru), nebo i navštívit jindy uzavřenou Hanychovskou jeskyni. Celkem přišlo téměř 200 lidí, kteří si tak příjemně ukrátili sobotní odpoledne a 95 z nich se jich i ochladilo v jeskyni, přece jenom byl krásný teplý letní den.

Sledujeme netopýří rodinku

je projekt, který je nepřetržitě od roku 2011 zaměřený na sledování letní kolonie netopýřů velkých (*Myotis myotis*) v Kvítkově. Tam jsou instalovány čtyři webové kamery, které zde byly umístěny díky laskavému přístupu vedení obce, jež nám vyšla vstříc a podílí se i na běhu samotného projektu. Na stránkách www.batsfamily.cz může laická veřejnost nahlédnout do skrytého života netopýřů a pozorovat samice, jak se slétávají na letní kolonii, rodí a vychovávají svá mláďata. Velký dík patří i panu Kopeckému, majiteli fy Coprosys-LVI, který bezplatně zajišťuje provoz těchto stránek a také nám přenechal prostor na svém serveru. Projekt poběží ještě minimálně další rok.

SPOLUPRÁCE

Spolupráce se státními úřady a posudky

Pro potřeby státní správy a občanů jsme připravovali posudky ohledně výskytu netopýřů na panelových domech, či při posuzování stromů před kácením, aby se předešlo následným konfliktům (7x Mnichovo Hradiště, 12x Liberec, 1x Navarov, 1x Osečná a 1x Spálov). Většinu posudků jsme vytvářeli pro referát životního prostředí a zemědělství Krajského úřadu v Liberci a zbytek pro různá bytová družstva.

Přeshraniční spolupráce

Již několik let se podílíme s polskými kolegy na sčítání netopýřů v pohraničních oblastech. V roce 2013 jsme se ve dnech 18. až 19.1.2013 účastnili zimního sčítání netopýřů v jeskyních hory Polom u Wojcieszowa, zejména propasti Szelina Wojcieszowska, jaskinia Aven w Polomie, jaskinia Nowa, jaskinia Nad Potokem, jaskinia Blotna, jaskinia Zimowa a Pólnocna Duża. V rámci tohoto zimního sčítání jsme pomohli i při vyhledávání zimujících netopýřů hvízdavých (*Pipistrellus pipistrellus*) na půdě katedrály ve Świdnici. Těchto bylo nalezeno více než 600 jedinců.

PUBLIKAČNÍ A PREZentační ČINNOST

V rámci popularizace naší činnosti jsme v roce 2013 vydali 7 tiskových zpráv (4x ENN, 1x Speleologický den, 2x předávání ocenění „Netopýr náš dobrý soused“), které vždy měly kladnou odezvu v několika tiskových médiích, v rozhlasu a TV. Také jsme se podíleli na publikování jednoho článku, který vyšel ve sborníku Speleoforum 2013.

» HORÁČEK D. & Petr Holub, 2013, Paleodové jeskyně Severních Čech, Speleoforum 2013: 37-44, Brno

Tisk propagačních materiálů:

V roce 2013 jsme žádné propagační materiály nevydali.

ZÁMĚRY DO ROKU 2014

V roce 2013 bychom chtěli pokračovat v úspěšně zahájeném projektu zaměřeném na vyhledávání netopýrů na velkých půdách, zejména kostelů. V plánu, pokud bude dostatek finančních prostředků, je zkontrolovat 60-70 půd. Také je naším cílem provést úklid a vybudování nové podlažky pod velkou kolonií v Libuni druhu *Myotis myotis* (n. velký) čítající více než 400 samic. V průběhu řešení mapovacích ukloň v roce 2012 vyvstaly ještě nějaké zajímavé otázky, jako je např. sociální význam jeskyní Prachovských skal, hradu Kost a dalších. Tyto otázky budou řešeny v následujících letech jako samostatný jednorázový projekt

DALŠÍMI NAŠIMI CÍLI PRO ROK 2014 JSOU:

- » zajišťovat přenos obrazu z letní kolonie v Kvítkově druhu *Myotis myotis* pomocí 4 webových kamer na internet
- » kontrola dalších půd kostelů a velkých budov (radnice, školy, ...)
- » provedení odchytu netopýrů v podzimním období na lokalitách Prachovské skály, Bezděz, Nedobytná jeskyně, Loupežnická jeskyně v Jizerských horách.
- » provedení oprav zabezpečení vstupu do některých štol u Nového Města pod Smrkem
(František, Beránek Boží, Blažená bohatá útěcha, Oukrop, Bohatá útěcha)
- » provedení údržby a oprav některých zabezpečení (Prysk, Čečka, Slunečná - Kozlí)
- » vybudování nové uzávěry na komíně v Solvayově lomu, štoly na Tlustci, ...
- » úklid netopýřího trusu na letních koloniích druhu *Myotis myotis* v Libereckém a Hradeckém kraji
- » vybudování nové podlažky v kostele v Libáni
- » pokračování v úspěšné propagaci (18. Evropská netopýří noc, přednášky, exkurze)
- » nadále provozovat poradenskou činnost pro laickou veřejnost
- » měření teplot v Ledové jeskyni Naděje, Ledové jeskyni na Bezdězu, ve Velké Base a dalších
- » zprovoznění rekonstruovaných infrazávor na Hanychovské jeskyni a na Kosti
- » získání dalších fotografií letících netopýrů

ČINNOST SEKCE NETOPÝR V ROCE 2013 FINANČNĚ, MATERIÁLNĚ, NEBO BEZPLATNOU SLUŽBOU PODPOŘILI PODPOŘILI:

- » MŽP ČR v rámci programu „Ochrana biodiverzity“
- » ÚVR ČSOP v rámci programu „Ochrana biodiverzity“
- » Lesy České republiky v rámci programu „Ochrana biodiverzity“
- » Liberecký kraj (úklid guána, údržba zabezpečení zimovišť)
- » Správa CHKO Lužické hory z prostředků PPK (úklid guána)
- » Správa CHKO Český ráj z prostředků PPK (úklid guána na Kosti, oprava mříže jeskyně Sklepy pod Troskami)
- » Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor
- » ČESON (monitoringy NATURA 2000)
- » Obec Kvítkov (Sledujeme netopýří rodinku - přenos signálu z webkamer a jejich napájení)
- » P. Kopecký majitel fy Coprosys-LVI (Sledujeme netopýří rodinku – správa web stránek)

Všem velmi děkujeme za tuto podporu, jež nám umožňuje naši činnost.

Základní činností sekce ježek bylo naplňování projektu Záchrana ježčích mláďat, jež byl z větší části financován z grantového fondu libereckého kraje.

Grantový program započal již v roce 2012, kdy 12.11.2012 proběhl v Severočeském muzeu v Liberci seminář s názvem Ježek a lidská péče. Cílem bylo seznámit žáky základních škol se životem ježků a utvořit povědomí o možnostech pomoci těmto užitečným tvorům. Již od října 2012 jsou do péče přijímány ježčí mláďata.

Na jaře roku 2013 byli ježci do volné přírody úspěšně vypuštěni. Počet ježků byl s ohledem na minulé roky nižší zejména s ohledem na počasí. Tak jako všechny druhy je také dynamika četnosti ježků periodická. Na tuto skutečnost má vliv řada faktorů, zejména vývoj životního prostředí a hlavně počasí. Vývoj počasí ke konci roku 2012 evidentně pomohl velké většině ježků včas nabrat váhu a v pohodě přezimovat.

Ježci byli zimováni naší sítí zimovatelů. Zimovatelé mají díky projektu zajištěnu zdravotní a materiální podporu. Každému pečovateli je zaslána brožura se základními informacemi jak o mláďata pečovat. Každý ježek dostal Callopet (vitamínová pasta) a v případě potřeby byl prohlédnut veterinářem. Zimovatelé dostali čistící a protiparazitické prostředky aby mohli ježků zajistit dostatečný hygienický komfort.

Nezanedbatelným faktorem při naší činnosti je informovanost veřejnosti. Proto jsme část našeho úsilí věnovali také propagaci. Další práce v rámci tohoto projektu tedy probíhala zejména na úrovni propagační činnosti.

Již v roce 2012 byla dotištěna naše stávající brožura, která je poskytována všem zimovatelům. Dále ji dáváme do škol, jako pomůcku při ekologické výchově.

S ohledem na opodstatněnost propagační akce pro podporu zimování ježků jsme zvolili termín říjen a listopad 2013, kdy probíhá nalézání ježků před zimováním. Veškeré přípravné práce a financování proběhly v časovém rámci poskytnuté dotace, tj. do 30.9.2013.

V říjnu a v listopadu jsme v Severočeském muzeu v Liberci uspořádali Týden Ježků. Z původně zamýšleného týden nakonec vznikl měsíc s Ježky. V rámci tohoto měsíce proběhlo hned několik akcí. Byla vyhlášena výtvarná soutěž na téma Ježek. Soutěže se zúčastnilo 225 dětí z 15 tříd z 5 ZŠ, jednoho skautského oddílu a veřejnosti. Děti soutěžili hned v několika kategoriích. Jednotlivé výtvary byly foceny a skenovány. Budou vyvěšeny na [www stránkách Libereckého muzea](http://www.strankach-libereckeho-muzea.cz).

Při zahájení výstavy 30.9.2013, proběhla vernisáž, které se zúčastnilo 83 dětí ze ZŠ Oblačná a ZŠ Barvířská. Při vernisáži si děti vyzkoušely stavbu ježčích zimních příbytků, které používáme při jejich zimování.

Dne 3.11.2013 proběhla přednáška na téma Ježek a lidská péče, kterou vedl RNDr. Anděra, zoolog z Národního muzea v Praze. Přednášky se zúčastnilo 52 dětí ze ZŠ Oblačná. O přednášce vyšel druhý den článek v regionálním tisku.

Dne 4.11.2013 Jsme uzavřeli celou výstavu a soutěž opět aktivitami s dětmi ze ZŠ Oblačná a ZŠ Barvířská. Děti zábavnou formou zjišťovaly otázky týkající se života ježků a možností jejich zimování. Děti pak byly přítomny slavnostnímu vyhlášení výsledků.

Každý účastník soutěže byl odměněn omalovánkou a samolepkou na téma ježek. Děti a kolektivy, které se umístily na prvních třech místech v dané kategorii dostaly také drobnou věcnou cenu.

Dále byly pro tuto akci vyrobeny letáčky se stručnými pokyny jak se k nalezenému ježkovi chovat a jak je možné mu pomoci.

Záměry do roku 2013.

První týden v říjnu 2014 se bude konat tzv. „Týden Ježků“ v Libereckém muzeu. Hodláme zapojit děti ze základních škol na Liberecku.

V tomto týdnu proběhne několik pedagogických aktivit, kde budeme děti hravou formou seznamovat s ježky a jejich životem. Součástí bude také výstava dětských výtvarných prací na téma Ježek.

Samozřejmě, že nadále budeme poskytovat podporu všem, kteří chtějí o ježky pečovat a kontaktují nás.

Tabulka umístění vítězných účastníků soutěže:

Kategorie	umístění	jméno	škola	jméno	škola
		<i>obrázky</i>		<i>Plastiky</i>	
1.-3. Třída	1.	Václav Köhler	ZŠ Osečná	Aurélie Puzrlová	ZŠ Husova
	2.	Markéta Prokopová	ZŠ U Soudu	Bára Matošková	ZŠ Oblačná
	3.	Myška Hnízdová	ZŠ Barvířská	Kristýna Musilová	ZŠ Oblačná
4. -5. třída	1.	Ema Klátiková	ZŠ U Soudu	Terezie Lenková	ZŠ Oblačná
	2.	školní družina 1. tříd +školní družina 3. tříd	ZŠ Husova	Vendula Prokopová	ZŠ U Soudu
	3.	Barbora Hodačová	oddíl Stopa	Klára Voženílková + Eliška Roubalová + Zuzana Martinovská	ZŠ Husova

V rámci činnosti sekce byla provedena pravidelná kontrola a údržba naučné stezky „Oldřichovské háje a skály“. V rámci údržby byly opraveny drobné závady. V případě potřeby se čelnové ZO účastnili správních řízení ve věcech zásahů do chráněné přírody souladu se zákonem č. 114/1992 Sb.

ORCHIDEJE KARLOVSKÝCH BUČIN

Vápnomilné bukové porosty NPR Karlovske bučiny na SZ svazích Ještědského hřbetu jsou nejen botanicky významným maloplošně chráněným územím, ale právě pro tento potenciál nás přivádí k neustálému prozkoumávání porostů s výskytem zejména lesních orchidejí.

Tyto rostliny zde jsou v zastoupení 9 druhů, přičemž hlavní pozornost je věnována silně ohroženému kruštíku drobnolistému (*Epipactis microphylla*). Ten zde byl poprvé objeven v 60. letech botanikem dr. Sýkorou (Sýkora 1967) a následně považován za nezvěstný. V roce 2003 nezávisle na sobě ho znovu našli D. Horáček a Jan Gaisler. Jedná se o jednu ze dvou lokalit na území Čech (Batoušek 2010 in Batoušek 2012), proto patří k hlavním sledovaným druhům. Dalšími rostoucími jsou: korállice trojklanná (*Corallorhiza trifida*), okrotice červená (*Cephalanthera rubra*), dále vzácný kruštík podhorský (*Epipactis leutei*), který byl dlouhou dobu zaměňován za běžně se jinak vyskytující se druh kruštík širokolistý (*Epipactis helleborine*). Teprve determinace dr. Dundra roku 2005 vnesla do problematiky záměny těchto dvou druhů jasno a *Epipactis leutei* byl dalším potvrzeným druhem pro toto území. V neposlední řadě zde nechybí ani kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), okrotice bílá (*Cephalanthera damasonium*), hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*), vemeník zelenavý (*Platanthera chlorantha*) a vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*).

Jelikož se jedná o silně ohrožené druhy zapsané na Červeném seznamu České republiky, druhy chráněné vyhláškou MŽP č. 395/1992 Sb., je jejich ochrana prioritním záměrem. Tyto atraktivní rostliny byly neustále pod tlakem zvyšujících se stavů spárkaté zvěře poškozovány, a proto byly orgány ochrany přírody přistoupeno k oplocení větší části NPR (2011). Oplocení Karlovských bučin bylo spolufinancováno Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Státního fondu ŽP ČR v rámci Operačního programu ŽP.

V závislosti na porovnání výsledků zjištěných v letech 2004–2008 (Horáček & Józsa 2005, Horáček et al. 2006, Horáček et al. 2007 a Horáček et al. 2008) a oplocení NPR (2011), byl vypsán nový projekt Orchideje Karlovských bučin (Mužák & Horáček 2013). Projekt byl realizován v rámci ČSOP programu Ochrana biodiverzity 2013, mapování určitého druhu a skupin druhů, zejména kriticky a silně ohrožených. Hlavní pozornost byla věnována kvetoucím jedincům druhů *Epipactis microphylla*, *Corallorhiza trifida*, *Cephalanthera rubra*, *Epipactis atrorubens*, *Epipactis leutei*, *Cephalanthera damasonium* a *Neottia nidus-avis*.

Karlovske bučiny se rozkládají na území 43,78 ha porostní plochy v nadmořské výšce 300–580 metrů (Modrý & Sýkorová 2007). Terén je zde místy extrémně svažité a jsou k vidění i suťová pole. Pro snadnější inventarizaci je dobré si systematicky celé území rozdělit na několik částí. Základní rozdělení dle geologických podmínek (sledování pouze vápencového podloží), dle oplocených částí (2 oplocenky) a porostní plochy mezi oplocenkami, okrajové části mimo oplocení, mikrolokality (samostatné celky) u Nedobytné jeskyně a Červeného kříže. Poslední dvě mikrolokality byly přiřazeny do inventarizačního záznamu pro svůj veliký potenciál ideálního prostředí pro růst orchidejí. Z předešlých let výzkumů známe již mikrolokality (např. u tunelu, pod výchozy, ad., celkem okolo 11 porostních ploch), které jsou přednostně prozkoumávány. Jsou zaznamenávány počty kvetoucích či sterilních jedinců, a to vždy ve spojení s náhledem do porostních map. Při tomto prohledávání je kladen důraz na to, aby nedošlo k poškozování půdního pokryvu a rostlin.

Rostliny jsou determinovány pouze vizuálně a v žádném případě nejsou trhány. Dokumentace je zajištěna jen jejich fotografováním. Získaná data jsou zpracovávána do přehledných tabulek a zanášena do nálezové databáze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Hlavním cílem projektu bylo zjistit, jaký vliv na populaci

lesních orchidejí mělo realizované oplocení Karlovských bučin, zda je patrný stav rostlin na mikrolokalitách chráněných plotem. Zjištění, jak se regeneruje populace vzácných orchidejí poté, co nemusí odolávat náporu nadměrného stavu zvěře. Dalším cílem je dohledat dosud neznámé mikrolokality orchidejí.

V roce 2013 bylo zaznamenáno 11 mikrolokalit v NPR Karlovské bučiny, dále mikrolokalita u Nedobytné jeskyně a u Červeného kříže, kde nebyl žádný z prioritních druhů. Bohužel nebyl zaznamenán žádný výskyt korállice trojklanné, protože její doba květu (brzké jaro) unikla inventarizaci. Zároveň ani druh *Epipactis leutei* nebyl na lokalitě determinován. *Cephalanthera rubra* a *Epipactis atrorubens* se vyskytovaly na mikrolokalitě v oplocence u tunelu. Okrotice červená byla zastoupená 39 ks, kruštík tmavočervený 16 ks. *Epipactis microphylla* byla celkem na 9 mikrolokalitách (největší koncentrace byla na lokalitě u tunelu a pak nad výchozy). Bylo zapsáno 54 jedinců.

Ostatní druhy byly pouze odhadovány zběžně vizuálním kontaktem po okolí. Počty jsou odhadovány, ale skutečnost je většinou vyšší než zapsané hodnoty. *Cephalanthera damasodium* byla odhadnuta na více než 40 jedinců,

Neottia nidus-avis na více než 30 jedinců. Na lokalitě u Nedobytné jeskyně byli zaznamenáni pouze 4 jedinci *Epipactis microphylla* a 3 jedinci *Neottia nidus-avis*.

Rok 2013 (stav dva roky po oplocení) nepřináší žádné až tak převratné údaje. Přesto ze získaných dat lze konstatovat, že dříve potlačené druhy *Epipactis atrorubens* a *Cephalanthera rubra* se začínají bez tlaku zvěře regenerovat, ale jejich rozšiřování není nikterak markantní, protože stav porostů nevytváří vhodné prostředí pro růst tohoto druhu. Nelze tedy v žádném případě jednoznačně tvrdit, že regenerace a rozšíření jednotlivých druhů orchidejí po ploše NPR Karlovské bučiny je na pozitivním vzestupu. K tomuto tvrzení je třeba dalšího sledování minimálně 3 let po sobě jdoucích, kde se může negativně projevit pro příklad přirozená sukcese prostředí NPR.

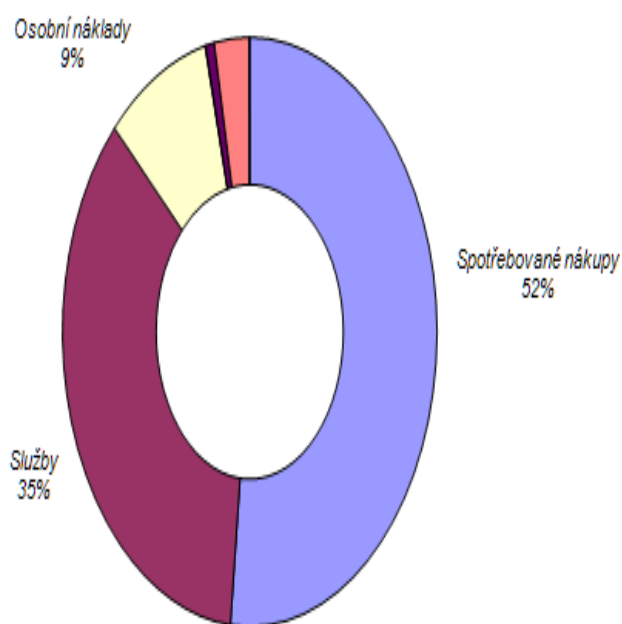
SEKCE TETŘEVÍ CHATA

V roce 2013 se Tetřevky staly základnou pro zimní a letní ochránářský tábor našich MOP. V létě se provedly běžné údržby nátěr budovy, vyčištění studny a příprav dřeva na zimu, také jsme vyměnili vchodové dveře. Míla Skrbek vymaloval jídelnu. V říjnu se nám někdo vloupal do chaty, tak jsme s Tomášem Klimovičem, zvětšily zabezpečení okenic. Chata také sloužila jako zázemí při brigádách s JJHS. Na rok 2014 plánujeme nátěr střechy.

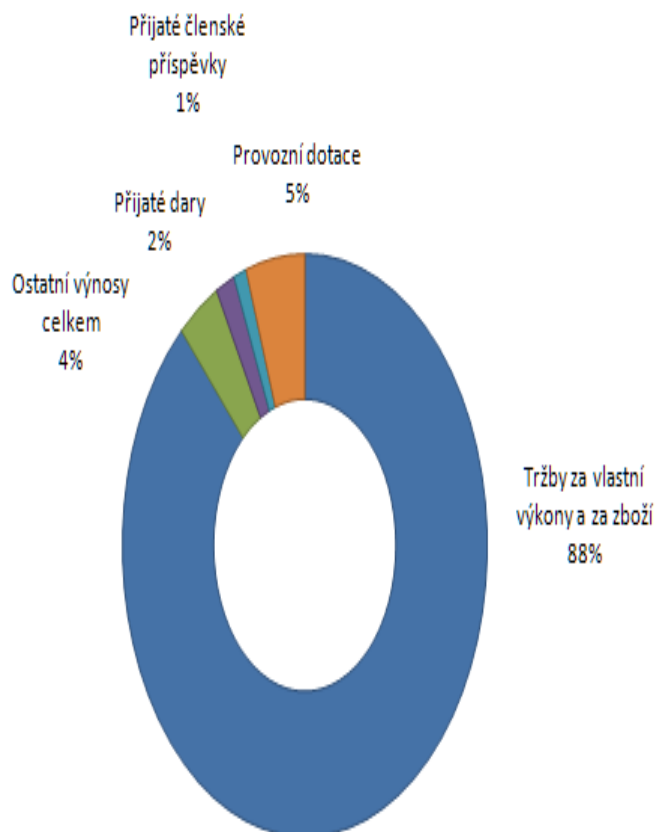

ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ

Výsledovka za rok 2013:	částka
Náklady:	418 994 Kč
Spotřebované nákupy	216 404 Kč
Služby	148 759 Kč
Osobní náklady	37 734 Kč
Daně a poplatky	225 Kč
Ostatní náklady	3 133 Kč
Odpisy, prodaný majetek, tvorba rezerv a opravných položek	12 439 Kč
Poskytnuté příspěvky	300 Kč
Výnosy:	417 522 Kč
Tržby za vlastní výkony a za zboží	368 258 Kč
Změna stavu vnitroorganizačních zásob	0 Kč
Ostatní výnosy celkem	15 826 Kč
Přijaté členské příspěvky	7 000 Kč
Provozní dotace	4 700 Kč
Výsledek hospodaření před zdaněním:	-1 472 Kč
Výsledek hospodaření po zdanění:	-1 472 Kč

Struktura nákladů v roce 2013

Struktura výnosů v roce 2013

	<i>Vybrané ukazatele rozvahy:</i>	<i>stav k 1. 1. 13</i>	<i>stav k 31. 12. 13</i>
Aktiva:		931 135 Kč	915 825 Kč
A	Dlouhodobý majetek celkem	403 866 Kč	391 427 Kč
I	Dlouhodobý nehmotný majetek	1 367 Kč	1 367 Kč
II	Dlouhodobý hmotný majetek	831 112 Kč	884 789 Kč
IV	Oprávkky k dlouhodobému majetku	-428 613 Kč	-494 729 Kč
B	Krátkodobý majetek celkem	527 269 Kč	524 398 Kč
I	Zásoby	1 629 Kč	4 015 Kč
II	Pohledávky	5 025 Kč	9 170 Kč
III	Krátkodobý finanční majetek	518 845 Kč	509 443 Kč
IV	Jiná aktiva	1 769 Kč	1 770 Kč
Pasiva:		931 135 Kč	915 825 Kč
A	Vlastní zdroje celkem	915 258 Kč	913 786 Kč
I	Jmění	880 254 Kč	915 258 Kč
II	Výsledek hospodaření	35 005 Kč	-1 472 Kč
B	Cizí zdroje celkem	15 877 Kč	2 039 Kč
II	Dlouhodobé závazky	1 639 Kč	2 000 Kč
IV	Jiná pasiva	14 238 Kč	39 Kč

Dotace ze státního rozpočtu ČR celkem:	0 Kč
Príspevky z rozpočtu územně samosprávných celků celkem:	21 738 Kč
čerpané dotace z Grantového fondu Libereckého kraje	21 738 Kč
Čerpané dotace a příspěvky celkem:	21 738 Kč

Děkujeme všem, kteří poskytli finanční prostředky na naší činnost. Bez této finanční podpory by nebylo možno realizovat naše aktivity v takovém rozsahu, jak se je podařilo uskutečnit v roce 2013. Chtěli bychom však zároveň touto cestou poděkovat všem níže uvedeným spolupracovníkům za materiální, organizační a odbornou pomoc nebo podporu, za cenné rady či připomínky, kterými výrazně pomohli naší činnosti.

Těmto institucím a sdružením:

- * AOPK ČR – Správa CHKO Jizerské hory a krajské středisko Liberec, Správa CHKO Český Ráj, Správa CHKO Lužické hory, Správa CHKO Kokořínsko*
- * Krajský úřad Libereckého kraje - odbor zemědělství a životního prostředí *
- * Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor*
- * Lesy České republiky – LS Frýdlant, LS Jablonec n. N., LS Ještěd, KŘ Liberec *
- * ÚVR ČSOP * Sdružení MOP ČSOP * Jizersko-ještědský horský spolek, o. s. *
- * Česká společnost na ochranu netopýrů * ZO České speleologické společnosti Liberec * Ekocentrum “Střevlík” Oldřichov v Hájích* ZŠ a MŠ Osečná * Europarc Federation*

Následujícím jednotlivcům:

- * Ing. Tomáš Besta * Ing. Libor Dostál *
- * Ing. Kamil Farský * Petr Farský * Ing. Tomáš Halama * Ing. Šárka Halamová *
- Bc. Radek Hromádka* Jiří Hauzer * Ing. Lenka Hatlapatková * Ing. Jiří Hušek *
- * RNDr. Blažena Hušková * Miroslav Józsa * PaedDr. Eva Józsová * Ing. Markéta Kavková *
- * Ing. Tomáš Komrzý * Mgr. Tomáš Korytář * Ing. Otto Kučera *
- * Jaroslav Macháček * Mgr. Šárka Mazánková* Ing. Lenka Rychtaříková *
- * Leoš Vašina * Ing. Radka Vlčková * Ing. Vladimír Vršovský * Marcel Vaníček *
- a mnoho dalších.

Děkujeme za finanční podporu naší činnosti, kterou v roce 2013 poskytli

- » Liberecký kraj – resort rozvoje venkova, zemědělství a životního prostředí
- » Agentura ochrany přírody a krajiny
- » Lesy České republiky, s. p.
- » Ústřední výkonná rada ČSOP
- » Sdružení MOP ČSOP

Na závěr děkujeme také především všem aktivním členům 36/02 ZO ČSOP za jejich dobrovolnou práci pro přírodu a její ochranu, které ve svém volném čase věnovali v roce 2013 mnoho hodin, často zcela zdarma, bez nároku na jakoukoliv odměnu.

ČESKÝ SVAZ OCHRÁNCŮ PŘÍRODY

36/02 ZO při správě CHKO Jizerské hory

Generála Píky 83/4, 460 01 Liberec 1

☎ 485 109 702, csopschkj@volny.cz

[http:// www.volny.cz/csopschkj](http://www.volny.cz/csopschkj)

*Autoři textu a fotografií: Tomáš Klimovič, Daniel Horáček,
Milan Jánošík, Václav Köhler, Petr Mužák.*

Liberec, březen 2014
neprošlo redakční ani jazykovou úpravou
počet výtisků 25